

CYFARFOD	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
DYDDIAD	10 Mawrth, 2015
PWNC	DOGFEN YMGYNGHOROL AR DDIWYGIO LLYWODRAETH LEOL
PWRPAS	Ceisio sylwadau aelodau ar bapur ymgynghorol
AWDUR	Geraint George Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

1. Yn dilyn cryn drafod sydd wedi bod dros y misoedd diwethaf am ad-drefnu llywodaeth leol, mae Leighton Andrews, y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus bellach wedi cyhoeddi dogfen ymgynghorol ar Ddiwygio Llywodaeth Leol. Mae'r ddogfen yn amlinellu nifer o newidiadau y mae'r Llywodraeth yn eu hystyried o ran trefn a phatrwm awdurdodau lleol yng Nghymru.
2. Gwahoddir sylwadau ar y ddogfen erbyn 28 Ebrill, 2015. Anfonwyd nodyn allan i bob aelod, trwy Rhaeadr yn nodi bod croeso, wrth gwrs, i gynghorwyr unigol neu grwpiau gwleidyddol gyflwyno sylwadau yn uniongyrchol. Anfonwyd copi o'r fersiwn cryno o'r ddogfen ymgynghorol (sydd ynghlwm fel atodiad i'r adroddiad hwn) a'r daflen ymateb iddo i bob aelod. Mae copi cyflawn o'r adroddiad ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru ar <http://wales.gov.uk/docs/dsjlg/consultation/150203-power-to-local-people-fullv2-cy.pdf>
3. Y drefn ffurfiol o ran sylwadau gan y Cyngor yw bod y mater yn derbyn sylw yn y cyfarfod hwn o'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a hefyd yn y Pwyllgor Craffu Corfforaethol ar 26 Mawrth cyn i'r Cabinet ar 14 Ebrill gymeradwyo sylwadau'n ffurfiol ar ran y Cyngor.
4. Rhoddwyd cyfle i aelodau sydd ddim yn aelod o'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd na'r Pwyllgor Craffu i gyfrannu mewn dau ffordd yn ôl eu dymuniad, sef:-
  - Anfon sylwadau ysgrifenedig er mwyn iddynt dderbyn sylw yn y cyfarfodydd
  - Gwneud cais i fynychu'r naill gyfarfod neu'r llall er mwyn cyfrannu at y drafodaeth
5. O ran y ddogfen ei hun, tra ei fod yn eang iawn yn ei gwmpas, mae'n addas iawn bod y Pwyllgor hwn yn rhoi sylw i nifer o elfennau ohonno. Felly, yn ogystal â chael y cyfle i gyfeirio sylwadau cyffredinol am y ddogfen i'r Pwyllgor Craffu a'r Cabinet, gwahoddir sylwadau gan y Pwyllgor hwn ar y materion a ganlyn sydd ynglyn â rolau cynghorwyr yn benodol:-

Paragraff 3.1 – Etholiadau'r Cyngor – mae awgrym o symud i drefn o etholiadau cyfnodol neu aros efo trefn o etholiadau bob pedair neu bum mlynedd

Paragraff 3.2 – Rôl a Chyfrifoldebau Arweinydd – mae awgrym o osod dyletswydd ar Arweinydd i benodi Cabinet o gefndiroedd gwahanol fel bod llawer o wahanol safbwyntiau'n cael eu cynrychioli

Paragraff 3.4 – Rôl a Chyfrifoldebau Cynghorwyr – mae awgrym o newid y gyfraith i wneud yn siwr bod Cynghorwyr yn cyhoeddi adroddiad blynyddol

Paragraff 3.5 – Amrywiaeth Ymhlith Cynghorwyr – mae awydd i osod gweithdrefnau yn eu lle i sicrhau mwy o amrywiaeth ymhlith corff y cynghorwyr etholedig ac i sicrhau bod Cynghorau'n agored, yn groesawgar ac yn parchu gwahaniaethau.

Paragraff 3.6 – Cydnabyddiaeth Ariannol i Gynghorwyr – mae son am gomisiynu adolygiad o'r ffordd orau i dalu Cynghorwyr gan bod y drefn bresennol yn effeithio'n wahanol ar bobl

Paragraff 3.7 – Nifer y Cynghorwyr – mae cwestiwn yma a ddylid cwtogi ar y nifer o gynghorwyr a pha ffactorau y dylid eu hystyried wrth benderfynu ar y nifer iawn

Paragraff 3.8 - Cyfyngu ar Nifer y Tymhorau y caiff Cynghorwyr Wasanaethu – dyma'r awgrym mwyaf dadleuol sydd wedi cael sylw yn gyhoeddus hyd yma, sef awgrym o gyfyngiad o bum tymor i Gynghorwyr, a dau dymor i Arweinwyr, Meiri Etholedig ac Aelodau Cabinet

Paragraff 3.9 – Ad-alw Cynghorwyr – mae awgrym o gyflwyno trefn fel y byddai'n rhaid i gynghorydd ymddiswyddo o'u sedd pe byddai 10% o'r bobl yn eu hardal yn llofnodi deiseb yn galw am hynny (o fewn amodau penodol)

Paragraff 3.10 – Cymhwysedd Etholiadol – mae awgrym o lacio rhai o'r rheolau o gwmpas sefyll etholad er engraifft fel bod swyddog llywodraeth leol yn medru sefyll etholiad i fod yn gynghorydd

Paragraff 4.2 - Llywodraethu Cymunedol a arweinir gan Aelodau – mae awgrym o sefydlu trefn o Fyrddau Ardal, fyddai'n cynnwys elusennau, cyrff cymunedol, mentrau cymdeithasol a gwasanaethau, cyhoeddus eraill, gan gynnwys Cynghorau Cymuned gyda chynghorwyr sir lleol yn arwain y byrddau hynny

Paragraff 4.6 - Cynghorwyr Cymuned yn gwasanaethu ar fwy nag un Cyngor – gwahoddir sylwadau ar y posibilrwydd o atal yr un person rhag gwasanaethu ar Brif Gyngor a Chyngor Cymuned, ac ar fwy nag un Cyngor Cymuned

6. Gwahoddir sylwadau'r Pwyllgor